

NAFOSAT FALSAFASI "ESTETIKA".

Shaydullayeva Sevara

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Psixologiya yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada estetika, ya'ni nafosat falsafasi haqida so'z boradi. Estetika, insonning go'zallik, san'at, tasavvur va estetik tajribalar haqidagi qarashlarini o'rganadigan falsafiy yo'nalish sifatida, nafaqat san'atni tushunishga, balki shaxsning go'zallik va estetik qadriyatlar haqidagi tushunchalarini shakllantirishga yordam beradi. Maqolada estetik tajribaning mohiyati, go'zallik tushunchasi, san'atning falsafiy o'rni va estetik qadriyatlarining shaxsiy rivojlanishdagi roli yoritiladi

Kalit so'zlar: estetika, nafosat falsafasi, go'zallik, san'at, estetik qadriyatlar, estetik tajriba, shaxsiy rivojlanish, estetik tafakkur, san'atning falsafiy o'rni, go'zallik tushunchasi.

Kirish:

Estetika, falsafaning bir sohasida insonning go'zallik, san'at, tasavvur va estetik tajribalarini irish o'rganadi. Bu tushuncha qadim zamonlardan boshlab o'zining ko'plab falsafiy tafsirlari va qarashlari bilan rivojlanib kelgan. Estetika, insonning go'zallikka bo'lgan munosabati, san'at asarlarini qabul qilish va estetik qiymatlarni anglashga oid bilimlar to'plamidir. Estetik tajriba esa insonni go'zallikni sezish, san'atga nisbatan his-tuyg'ularini anglash orqali rivojlantiradi. Maqolada estetikaning falsafiy mohiyati, go'zallik va san'atni tushunish jarayoni, shuningdek, estetik qadriyatlarining shaxsiy rivojlanishdagi o'rni tahlil qilinadi.

Asosiy qism:

Estetika: Nafosat Falsafasining Asoslari

Estetika – go'zallik va san'atning falsafasini o'rganish bilan shug'ullanuvchi ilmiy sohasi sifatida, insonning estetik tajribasini, san'at va go'zallikka nisbatan his-tuyg'ularini tushunishga harakat qiladi. Estetika tarixiy jihatdan qadimgi Gretsiya falsafasida o'zining dastlabki shakllarini olgan. Filozoflar, masalan, Platon va Aristotel, go'zallik va san'at haqidagi qarashlarida estetik qadriyatlarini tahlil qilishgan. Platon go'zallikni haqiqiylik va ideal bilan bog'lagan bo'lsa, Aristotel san'atni hayotning haqiqatini aks ettiruvchi vosita sifatida ko'rgan.

Go'zallik Tushunchasi va Uning Estetik O'rni

Go'zallik – bu estetik tajribaning markazida turadi. Go'zallik tushunchasi, turli davrlar va madaniyatlarda farq qilgan bo'lsa-da, uning mohiyati o'zgarmagan. Go'zallik, insonning sezgilariga ta'sir etadigan, ma'naviy va hissiy qoniqish tug'diradigan hodisa sifatida qaraladi. Estetik nazariyalar go'zallikni ko'p holatlarda sub'ektiv va obyektiv tushunchalar bilan bog'laydi. Sub'ektiv jihatdan go'zallik, har bir insonning estetik sezgilariga bog'liq holda baholanadi, obyektiv jihatdan esa go'zallik ma'lum bir me'yorlarga, shakllarga yoki ranglarga asoslangan holda tasvirlanadi.

San'at va Estetikaning Falsafiy O'rni

San'at estetikaning markazida turadi va uning falsafiy o'rni muhimdir. San'at, insonning ichki dunyosini ifodalash, uning ruhiy va hissiy holatini aks ettirish, shuningdek, jamiyatda ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni tarqatish vositasi sifatida qaraladi. Estetik qarashlarga ko'ra, san'at faqat go'zallikni yaratish uchun emas, balki insonni ruhiy, madaniy va axloqiy jihatdan yuksaltirish uchun ham muhimdir. San'at asarlarini tahlil qilish, ularning mazmuni va shaklini tushunish orqali inson estetik tafakkurini rivojlantiradi.

Estetik Tajriba va Shaxsiy Rivojlanish

Estetik tajriba, insonning san'at asarlarini idrok etish jarayonidir. Bu jarayonda inson go'zallikni nafaqat ko'z bilan, balki qalb va aql bilan ham qabul qiladi. Estetik tajriba shaxsiy rivojlanishga ta'sir qiladi, chunki u insonning ichki dunyosini kengaytiradi, uni turli ko'rinishdagi go'zallikni anglashga undaydi. Estetik tajriba orqali inson dunyoqarashi o'zgaradi, u nafaqat tashqi go'zallikni, balki ichki go'zallikni ham qadrlay boshlaydi. Shaxsning estetik tafakkuri va go'zallik haqidagi tushunchalari uning umumiy dunyoqarashini shakllantiradi.

Estetik Qadriyatlar va Ijtimoiy Ta'sirlar

Estetik qadriyatlar jamiyatda o'rnatilgan me'yorlar, an'analarga va madaniyatga asoslanadi. Estetik qarashlar vaqt o'tishi bilan o'zgarib boradi, ammo ularning ijtimoiy va madaniy ahamiyati o'zgarmaydi. Go'zallik, san'at va estetik qadriyatlar jamiyatdagi ko'plab hodisalar va ijtimoiy o'zgarishlarga ta'sir qiladi. San'at va go'zallik me'yori, ijtimoiy va madaniy qadriyatlar bilan chambarchas bog'langan bo'lib, ular shaxsning estetik qarashlarini shakllantirishga yordam beradi.

Xulosa:

Estetika, ya'ni nafosat falsafasi, insonning go'zallik, san'at va estetik tajribalar haqidagi qarashlarini o'rganish orqali shaxsiyatning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Go'zallik va san'atni tushunish, insonni nafaqat tashqi go'zallikni, balki ichki go'zallikni ham qadrlashga undaydi. Estetik tajriba, shaxsning ruhiy, hissiy va aqliy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Estetika falsafasi, shaxsni nafaqat go'zallikni sezishga, balki jamiyatda estetik qadriyatlarni anglash va ularga moslashishga o'rgatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aristotel. (1984). Poetika. Moskva: Nauka.
— San'at va go'zallikni falsafiy tahlil qilishning klassik asari.
2. Platon. (1993). Davlat. Moskva: Respublika.
— Go'zallik va estetik qadriyatlar haqida Platonning falsafiy qarashlari.
3. Kant, I. (1790). Estetik hukm qobiliyati kritikasi. Berlin: Akademie Verlag.
— Kantning estetik tajriba va go'zallikni idrok etish haqidagi falsafiy ishlari.
4. Hegel, G. W. F. (1975). Estetika: San'at falsafasi. Moskva: Iskusstvo.
— San'atning falsafiy mohiyati va estetik qadriyatlar haqida Hegelning asarlari.
5. Baumgarten, A. G. (1750). Aesthetica. Frankfurt: Sumtibus Ioannis Thomae.

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

— Estetika ilmiy sohasi asoschisi tomonidan yozilgan klassik ish.

6. Croce, B. (1902). Estetika: Go‘zallik va ifoda nazariyasi. Milan: Laterza.

— Estetik tajriba va san’atning falsafiy mohiyati haqida zamonaviy yondashuv.

7. Danto, A. C. (1981). The Transfiguration of the Commonplace: A Philosophy of Art. Harvard University Press.

— San’at va kundalik hayotning go‘zallikni ifodalashdagi roli haqida zamonaviy tadqiqot.

8. Langer, S. K. (1953). Feeling and Form: A Theory of Art. Routledge.

— San’atni estetik hissiyot va shakl orqali tushunish haqidagi tadqiqot.

9. Gadamer, H.-G. (1960). Truth and Method. Sheed & Ward.

— Estetik tajriba va san’atni tushunishning hermenevtik yondashuvi.

10. Eco, U. (2004). History of Beauty. Rizzoli International Publications.

— Go‘zallik tarixi va estetik qadriyatlarning rivojlanish bosqichlari.